

OGEN EN OREN IN DE WOESTIJN MALI IN GEWELDSSPIRAAL

Om iets van Mali te begrijpen zal men eerst goed naar de kaart moeten kijken om al gauw tot de ontdekking te komen dat dit grote land eigenlijk uit twee geheel verschillende regio's bestaat. Het zuiden waar de regering zetelt is een redelijk stabiele regio en hier zijn ook de problemen niet. Het noorden ligt midden in de Sahara woestijn met grenzen die als een streep door het land getrokken zijn. De woestijnvolken in het noorden voelen zich niet verbonden met het zuiden en streven naar onafhankelijkheid, met name de Toearegs in de economisch belangrijke regio Azawad, die zich verenigen in Mouvement national pour la libération de L'Azawad (MNLA).

MEER SPELERS

Er zijn echter veel meer spelers in het veld die in de uithoeken van het woestijnland hun schuilplaatsen vinden. Kleinere onafhankelijkheids bewegingen, maar ook groepering met islamisten die het doel hebben de sharia in te voeren zoals Al-Qaïda in Islamic Maghreb (AQIM), Ansar Dine en later kwam daar de Movement for Oneness and Jihad in West-Africa (MUJAO) bij. Toen eind 2011 veel Toearegs, die als huurling voor Khadafi vochten met zware wapens terugkeerden uit Libië, kreeg de voortdurende strijd tussen het Malinese leger en de MNLA een 'boost'. Het MNLA begon in januari 2012 een opstand in Azawad die zich snel uitbreidde. Het Malinese leger voelde zich onvoldoende gesteund door president Touré en pleegde een staatsgreep. Er volgde nog meer destabilisatie, en grote gebieden in het noorden moesten worden prijs gegeven. Feitelijk kregen de islamisten, gebruikmakend van de MNLA als slaghoedje en in eerste instantie opererend als hiervoor ondersteunend steeds meer machtsbasis in het noorden en de bevolking werd genadeloos repressief behandeld onder de sharia. Er werd gezamenlijk onafhankelijkheid uitgeroepen, maar het MNLA kreeg daarna ook weer strijd met de Islamisten die het meeste gebied onder controle kregen.

OPERATIE 'SERVAL'

Met een interim president aan het hoofd en met invloed van omringende Afrikaanse landen via de ECOWAS organisatie werd resolutie 2085 ingediend in de VN Veiligheidsraad, wat resulteerde in de vredesmacht AFISMA. Toen de rebellen op 600 km van Bamako stonden door de stad Konna in te nemen, werd de hulp van voormalige kolonisator Frankrijk ingeroepen die het schrikbeeld van een nieuw Afghanistan of Yemen zag opdoemen en die ook een appeltje te schillen had met AQIM, die Franse burgers vermoordden. De Franse militaire operatie 'Serval' in samenwerking met het Malinese leger dreef de terroristische rebellen terug over de grenzen of in uitgestrekte onherbergzame gebieden of ze doken onder in de lokale bevolking. Parallel aan het terugschroeven van operatie 'Serval' werd de VN-missie opgeschaald en kreeg de naam MINUSMA wat betekent Mission Multidimensionnelle intégrée des Nations Unies pour la stabilisation au Mali (in het Engels: United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) die wordt geleid vanuit de hoofdstad Bamako in het zuiden.

MINUSMA moet de weg voorbereiden naar stabilisatie en een politieke dialoog voor alle partijen die overigens ook aan tafel zitten bij conferenties in Algiers over de toekomst van Mali. Gemakshalve worden de partijen onderverdeeld in Compliant Armed Groups (CAG) en Terrorist Armed Groups (TAG), waarbij de partijen met terroristisch en jihadistisch oogmerk uitgesloten zijn van de onderhandelingstafel. Als men een verdere scoop legt op Mali dan is die nog ingewikkelder. Zo bestaat er naast het MNLA ook nog het MAA (Arab movement for Azawad) en het HCUA (High Council for the unity of Azawad) die soms samenwerken en soms weer rivaal zijn. Gaandeweg wordt het spectrum aan bewegingen uitgebreid want er is nu ook een Toeareg tegenbeweging, de Group of Imrated Touareg and allies (GATIA) die tegen onafhankelijkheid is en vecht tegen het MNLA. Het GATIA probeert ook een CAG te worden. Niet zelden ontstaan er weer splinterbewegingen uit eerdere organisaties.

NEDERLAND GEVRAAGD OM HAAR KWALITEIT

Het mag duidelijk zijn dat het verkrijgen van overzicht een belangrijk goed is. Om te weten te komen wat er speelt zijn inlichtingen onmisbaar. Wat doet elke speler in het veld en waar is hij mee bezig? De veiligheid van de blauwhelmen is daarmee gebaat, maar ook wordt op deze manier gecontroleerd of het klopt wat partijen beweren aan de onderhandelingstafel. Nederland is gevraagd om haar potentieel te leveren omdat deze zeer geschikt is voor de missie. Zo hebben wij uitstekende Special Forces (SOF) met grote ervaring uit eerdere uitzendingen zoals Afghanistan. Zij zijn afkomstig van het korps commandotroepen van de landmacht en korps mariniers en werken in Mali als unit in de Special Operations land Task Group (SOLTG). Zij zijn speciaal belast met het verkrijgen van inlichtingen en opereren vanuit Gao, een belangrijke stad in het Zuid-Oostelijke deel van de Noordelijke woestijn met hun eigen voertuigen zoals licht gepantserde Bushmasters, tactische Mercedes Benz (MB) G280 CDI voertuigen en Fennek verkenningsvoertuigen. Tevens is er de beschikking over quads in het terrein voor korte afstanden. Nederland besloot in te gaan op het verzoek voor het leveren van Apache helikopters welke primair als taak hebben gekregen om inlichtingen te vergaren. Luchtsteun ingeval noodzakelijk kan een bijkomstigheid zijn om de veiligheid van de eigen mensen te waarborgen, maar ook voor iedereen die onder MINUSMA operationeel is in dit land. Dat zijn veel nationaliteiten, onder andere dicht bij de Nederlanders gestationeerd zijn er soldaten uit China, Tsjaad, Niger en Bangla Desh. De Nederlandse uitzending begon in april 2014 en bestaat uit ongeveer 450 man, vier Apache helikopters en drie Chinook helikopters van het Defensie Helikopter Commando (DHC). Halverwege 2015 besluit de regering of ze de missie verlengt.

SCAN-EAGLE

Naast land- en lucht operaties levert Nederland mensen om de politie taak te onderwijzen en stafleden in Bamako. In Bamako is de All Sources Information Fusion Unit (ASIFU) gestationeerd, maar krijgt zijn informatie uit de sector hoofdkwartieren in Gao en Timboektoe. Inlichtingen worden niet alleen verkregen met patrouilleren op de grond door een 'human terrain team' en het zien met eigen ogen, maar ook worden vluchten uitgevoerd met ScanEagle drones. Er kunnen live videobeelden worden doorgestuurd. Met behulp van een zuinige lichte twee-taktmotor kan de ScanEagle 22 uur achtereen in de lucht blijven. Daarnaast zijn de helikopters ook de ogen in de lucht waarbij alles wordt ingezet, zelfs Nikon camera's gaan mee. Natuurlijk zijn de Apaches met hun uitgebreide sensoren hiervoor het meest geschikt en deze kunnen ook nachtelijk opereren. Het zo verkregen patroon van activiteiten op de grond zijn van cruciaal belang voor de gehele VN operatie. Zo kunnen de Apaches bembommen ofwel Improvised Explosive Devices (IED) en ook raketten opsporen die verborgen liggen. Er zijn op aanwijzingen van de Apaches al meerdere 120mm raketten gevonden.

Inlichtingen verzamelen

BLIK IN DE MISSIE

Een missie kan er als volgt uit zien. Ergens in de woestijn wordt een Scan Eagle door soldaten van de Intelligence Surveillance and Reconnaissance Compagnie (ISR) afgeschoten met een katapult installatie. Deze UAV wordt ingezet om informatie in te winnen waarbij de beelden die gemaakt worden kunnen worden geanalyseerd en gedeeld met eventueel andere partijen met als doel primair escalatie van geweld te kunnen voorkomen. Waargenomen verdachte activiteiten komen dan uiteindelijk bij de 'Force Commander' waarbij kan worden bekeken of- en welke actie door wie kan worden ondernomen. Werd in het verleden nog wel eens een VN missie tandoos genoemd, het is nu zeker niet het geval. Er ligt een stevig mandaat en geweld mag gebruikt worden. Aan de hand van de door Nederland verzamelde informatie zijn er diverse special forces in de regio die kunnen ingrijpen hetgeen 'direct action' wordt genoemd. Indien nodig kan dat vanuit de lucht gebeuren. Speciaal hiervoor zijn overal in het land 'landing sites' in kaart gebracht door de MAOT teams met Chinooks en soms door een bezoek over de weg. De ScanEagle kan gevraagde gegevens goed in kaart brengen. Op de terugweg wordt deze naar een bepaald punt gedirigeerd en met een SkyHook (haak) uit de lucht gehaald. De acties zijn puur ten behoeve van MINUSMA, maar als het nodig is om in het algemeen veiligheidsbeeld deze informatie te delen met de Franse of Malinese militairen dan kan dat wel, zolang er maar niet gepland geopereerd wordt voor hun. De operatie 'Serval' is ondertussen omgedoopt in de 'counter terrorisme' operatie 'Barkhane' en Frankrijk opereert zijn luchteenheden van dezelfde locatie als de Nederlanders.

DHC HELIKOPTERS ONMISBAAR

De Nederlandse helikopters van het Defensie Helikopter Commando (DHC) staan op kamp 'Castor' in Gao, ieder onder een grote 'Sunshade' en worden aan drie kanten beschermd door een hesco.

Daarnaast staan er continue 'force protection' (FP) beveiligers van land- of luchtmacht paraat want het is niet uit te sluiten dat er groeperingen zijn die maar wat graag toestellen onklaar zouden willen maken. Het is wachten voor de piloten op de order. In de tussentijd leven met de hitte midden in de Sahara en vooral veel water drinken. Dan moet je plotseling 'prepared' zijn. Liever gedurende de nacht als het minder heet is, maar het is maar net zoals het gevraagd wordt. Afhankelijk is men ook van de weersituatie, want woestijnstormen komen zomaar opzetten en dan zit het rode woestijnzand overal, tot in je oren. Dan kun je niets, totdat de storm even plotseling gaat liggen als hij is opgekomen. De onderhoud status is prima en de Chinooks zijn voorzien van blade tapes, rubbers die op de voorrand van het blad gelijmd zijn, en Engine Air Particle Separators (EAPS's) beiden als bescherming tegen het zand. Er zijn thans twee 'Clam Shells' voor uitvoerig onderhoud. We spreken Lt. Kolonel Sjoerd Lodewijks die commandant was van heli-detachment 3 in de uitzending tussen 15 september 2014 en 15 januari 2015. In zijn periode werd de Chinook actief, want de eerste twee detachementen betrof alleen Apaches.

De mensen ter velde raakten steeds beter gewend aan de hitte die ook wat afnam en de infrastructuur was beter geworden in eet- en slaap faciliteiten en er zijn nu ook gepantserde ruimtes. Dit omdat het kamp ook een keer beschoten is met raketten. Met de komst van de Chinooks is de taakstelling ook verbreed. De mogelijkheid van medische evacuatie (medevac) was hard nodig want de VN zit in een gebied waar bloedige onderlinge gevechten plaatsvinden tussens partijen waarbij niet zelden burger slachtoffers vallen en waarbij bataljons met peace keepers onder vuur komen of in ene op mijnen stuiten. Naast medevac doen we aan logistiek transport zoals bevoorrading van 'far remote' VN -posten met diesel, voedsel en water. Konvooien kunnen niet altijd over de weg omdat er soms gevaar is van vijandelijkheden. Er gaat nooit een helikopter alleen weg, maar altijd in tweetallen of meer. Als ons iets overkomt terplekke in de woestijn, dan is daar absoluut niets.

MEDEVAC

De veiligheid en een bereik naar medische voorzieningen is absoluut een voorwaarde. Ook vanuit de basis wordt medevac binnen korte tijd gegarandeerd aldus Sjoerd. We hebben daarvoor een Chinook en Apache stand by staan. Tevens zijn de machines beschikbaar voor geplande acties zoals het uitzetten van een SOLTG team. Deze mensen blijven soms dagen weg in het noorden. Ook zij moeten binnen de medische paraplu direct opgehaald kunnen worden voor adequate medische behandeling die op peil is in Gao. Logistiek troepen vervoeren van andere VN eenheden komt weinig voor. We hebben binnen onze eigen cirkel werk genoeg. Het rond krijgen van de 'situational awareness' in Mali is onze eerste taak. Als het mis gaat en het SOLTG team komt onder vuur dan is een Forward Air Controller onder hun aanwezig die de helikopters van informatie voorziet. De tegenstand die we tegen kunnen komen is niet alleen geweervuur, maar beruchter zijn de 'technicals', een pick up met een kanon achterop. Dit zijn Multi barrels bedoeld voor vlakbaanvuur, maar die kan je ook inzetten tegen helikopters. Tot nu toe hebben wij hiermee nog geen incidenten gehad.

INCIDENT IN TABANKORT

Er vinden zowel dag als nacht missies plaats, maar vaker wordt er overdag gevlogen. Indien er geen maan is (red illum) dan is de woestijn aardedonker en het gevaar voor 'brown out' is er dan des te meer. Niemand gaat onvoorbereid naar crisis gebieden en volgt eerst de fases van opwerken en training. Bepaalde technieken moeten 'current' zijn alvorens men wordt uitgezonden. Het is van het grootste belang dat 'sand blaze' landingen onder de knie zijn, want je wilt niet graag een helikopter verliezen. Men is hier voldoende op getraind en ook heeft men vooraf voldoende interactie trainingen met Special Forces gedaan zoals bijvoorbeeld in Portugal. Ook Hot en high is hier aan de orde gekomen. Dat is mooi meegenomen want het Noordoostelijke gedeelte van het woestijngebied in Mali in de Kidal region grenzend aan Algerije wordt gekenmerkt door het Adrar des Ifoghas gebergte met toppen tussen 800-900m. Overigens is het niet de policy om heimelijk te opereren omdat dit tot een negatieve beschouwing over ons kan leiden. Goodwill houden als een neutrale organisatie is zeer belangrijk.

Recent heeft een Apache van heli-detachment 4 met een hell fire raket in Tabankort nabij Kidal, een Toeareg wagen vernietigd die centraal stond in een gevecht met 122mm raketten. Een blauwhelmen eenheid kwam onder vuur tussen het MNLA en GATIA eenheden. Ondanks waarschuwingsschoten werd er niet gestopt met schieten en dit noodzaakte uitschakeling. Dit leidde daags hierna tot hevige protesten door vrouwen en kinderen op de luchthaven van Kidal. Er werd volledig onder de geweldsinstructies gehandeld, maar de Toearegs zien dat heel anders en vanuit Islamitisch recht eisen zij schadevergoeding voor de nabestaanden van de omgekomenen. De VN echter heeft na gedegen onderzoek vastgesteld dat de genoemde actie volledig paste binnen het mandaat. Er werd tijdens de

onrustige periode een Apache in Kidal gehouden om direct te kunnen ingrijpen. Het is vaker voorgekomen dat er tijdelijke stationering nodig was in het noordelijke Kidal of Menara.

SAMENWERKING MOET LEIDEN TOT GOED RESULTAAT.

Soms vraagt de commandant van het SOLTG om een vlucht boven een gebied. Vooraf controleren van een gebied, of een info over plotselinge activiteiten. De apache doet dan een 'scan'. Op deze manier werd er in december 2014 een aantal verstopte raketten ontdekt toen men verificatie vroeg van een Apache helikopter die toevallig over het gebied vloog als escorte van een medische Chinook vlucht van Kidal naar Gao. Na bevestiging van analisten nam de SOLTG groep poolshoogte. Aanvankelijk werd men tegengehouden, maar met de Apache op de achtergrond als 'show of force' wist men toch de raketten te bereiken. Het VN hoofdkwartier besloot tot in beslagname. Uiteindelijk droeg het MNLA de raketten over aan de Nederlanders die ze vervolgens vervoerde naar kamp castor. De force commander, toen nog de Rwandese generaal-majoor Jean Bosco Kazura, bedankte 'zijn Nederlanders'. De uitkomst van de onderhandelingen, die nu de 5^e ronde ingaan is bepalend voor hoe nu verder in Mali. Sjoerd verwacht dat in 2015 nog veel tijd en energie nodig is om de mensen bij elkaar te krijgen en ziet een enorme VN opbouw in de noordelijke steden Kidal, Menara en Tessalit en dus is deze zeer waarschijnlijk voorbij 2015 aanwezig. Met AQIM terroristen tegen de grens van Mauretanië, en Ansar Dine en mogelijk IS in het oostelijke gebergte tegen de Algerijnse grens en hiertussen clashes tussen Toereg groeperingen zoals in de Tilemsi vallei blijft het echter oppassen geblazen.

(Met dank aan de Koninklijke Luchtmacht en Wim Vis voor het beschikbaar stellen van beeldmateriaal.)

Kees Otten, Wim Vis & Wim Das